

Veřejný ochránce práv
OMBUDSMAN

POLICEJNÍ CELY

ZPRÁVA

ZE SYSTEMATICKÝCH NÁVŠTĚV
VEŘEJNÉHO OCHRÁNCE PRÁV

2017

Veřejný ochránce práv

Údolní 39, 602 00 Brno

informační linka: **+420 542 542 888**

telefon (ústředna): **+420 542 542 111**

e-mail: podatelna@ochrance.cz

www.ochrance.cz

www.facebook.com/verejny.ochrance.prav

www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/policejni-cely/

ISBN 978-80-87949-53-5

POSLÁNÍ OCHRÁNCE

Veřejný ochránce práv (ombudsman) podle zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, chrání osoby před **jednáním úřadů a dalších institucí**, pokud je toto jednání v rozporu s **právem**, neodpovídá **principům demokratického právního státu a dobré správy** nebo jsou úřady **nečinné**. V rámci prošetřování stížností má ochránce právo nahlížet do úředních či soudních spisů, žádat úřady o vysvětlení a může bez ohlášení provádět místní šetření. Shledá-li pochybení v činnosti úřadu a nedojde-li následně k nápravě, může informovat nadřízený úřad či veřejnost.

Od roku 2006 plní ochránce úkoly **národního preventivního mechanismu** podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Cílem systematických návštěv je posílit ochranu osob omezených na svobodě před **špatným zacházením**. Návštěvy jsou prováděny jak na místech omezení svobody z moci úřední, tak i v zařízeních, kde je poskytována péče, na níž jsou její příjemci závislí. Svá zjištění a doporučení, týkající se podmínek v určitém typu zařízení, ochránce zobecňuje v souhrnných zprávách z návštěv a na jejich základě formuluje standardy zacházení. Návrhy na zlepšení zjištěného stavu a odstranění případného špatného zacházení ochránce směřuje jak k samotným zařízením a jejich zřizovatelům, tak i k ústředním orgánům státní správy.

V roce 2009 byl ochránce pověřen rolí **národního tělesa pro rovné zacházení a ochrany před diskriminací** (equality body) v souladu s právem Evropské unie.

Přispívá tedy k prosazování práva na rovné zacházení se všemi osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, národnost, pohlaví, sexuální orientaci, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víru nebo světový názor. Za tím účelem poskytuje pomoc obětem diskriminace, provádí výzkum, zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací a zajišťuje výměnu dostupných informací s příslušnými evropskými subjekty.

Od roku 2011 ochránce rovněž **sleduje zajištění cizinců a výkon správního vyhoštění**.

K jeho **zvláštním oprávněním** patří právo podávat Ústavnímu soudu návrhy na zrušení podzákoných právních předpisů, právo vedlejšího účastenství před Ústavním soudem v řízení o zrušení zákona či jeho části, právo podat žalobu k ochraně veřejného zájmu či návrh na zahájení kárného řízení s předsedou či místopředsedou soudu. Ochránce také může doporučit vládě přijmout, změnit či zrušit zákon.

Ochránce je **nezávislý a nestranný**, z výkonu své funkce je zodpovědný pouze Poslanecké sněmovně, která ho zvolila. Má jednoho, stejným způsobem zvoleného, **zástupce**, kterého může pověřit částí své působnosti. Se svými poznatky ochránce průběžně seznamuje veřejnost prostřednictvím internetu, sociálních sítí, odborných seminářů, kulatých stolů a konferencí. Nejdůležitější zjištění a doporučení shrnuje **zpráva o činnosti veřejného ochránce práv** předkládaná každoročně Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

OBSAH

5

Úvodní slovo

7

Shrnutí

8

Seznam použitých
zkratk

9

Umístění v policejní cele

12

Poučení osoby
umístěné v cele

16

Právní pomoc

17

Stížnost

18

Soukromí a důstojnost

22

Zdravotní péče

24

Stravování

27

Vybavení cely

ÚVODNÍ SLOVO

Již od roku 2001 veřejný ochránce práv řeší podněty týkající se podmínek umístění v celách a postupu Policie České republiky. Posledních jedenáct let rovněž vykonává **preventivní systematické návštěvy** ve smyslu Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení. Za tu dobu vydal několik významnějších zpráv. Jde zejména o Zprávu z návštěv policejních zařízení z roku 2006, Poznatky ze systematických návštěv policejních cel v roce 2010 a Doporučení veřejného ochránce práv týkající se organizace režimu a provozu policejních cel z roku 2011.¹

V návštěvách policejních cel pokračoval ochránce průběžně i v dalších letech. V roce 2012 proběhly návštěvy cel na čtyřech obvodních odděleních, a to konkrétně v Brně, Berouně, Kralupech nad Vltavou a Milevsku. V roce 2013 byly navštíveny cely při odděleních ve Vyškově, Ostravě, Sokolově a Ostrově. V roce 2014 proběhla návštěva cel zřízených při obvodních odděleních v Brandýse nad Labem a Břeclavi.

V reakci na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Kummer proti České republice ze dne 25. července 2013 jsem se v červenci 2014 dohodla s policejním prezidentem na **realizaci vzdělávacího projektu** pro policisty, který se týkal ochrany práv osob umístěných v policejních celách a prevence špatného zacházení.

Na základě pilotního školení pro policisty z Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje, jež se uskutečnilo ještě v roce 2014, proběhla v roce 2015 školení pro dalších 8 krajských ředitelství. V roce 2016 se pak uskutečnila školení pro zbývajících 5 krajských ředitelství. Pro každé krajské ředitelství tak proběhlo jedno školení s tím, že pro středočeské a pražské krajské ředitelství se uskutečnila vzhledem k jejich velikosti dvě školení. Celkem se tedy realizovalo **16 školení**, jichž se zúčastnilo přibližně **900 policistů**.

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

1 Kancelář veřejného ochránce práv. Ochrana osob omezených na svobodě – Policejní cely [on-line] Brno [cit. 20176-1]. Dostupné z <https://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/policejni-cely/>.

Projekt zajišťovali zaměstnanci oddělení dohledu nad omezováním osobní svobody, kteří se problematice umístění osob do policejních cel věnují. Předmětem školení byla zejména zjištění z preventivních systematických návštěv policejních cel v souvislosti s prevencí špatného zacházení, **judikatura Evropského soudu pro lidská práva** a standardy Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT).

Zpráva, kterou držíte v rukou, shrnuje poznatky z návštěv, které vykonali zaměstnanci Kanceláře v letech 2015 a 2016, kdy **navštívili čtrnáct oddělení policie**, při nichž jsou zřízeny cely.

”

v rámci prevence
policisty také
školíme

“

SHRNUTÍ

1

Ochránkyně při návštěvách cel v roce 2015 a 2016 nekonstatovala špatné zacházení. Přesto upozornila na řadu pochybení, která představují porušení práv nebo nepřiměřený zásah do práv osob umístěných v celách.

2

Zásadní pojistku proti špatnému zacházení představuje poučení. Policie proto musí vydávat a ponechávat osobám umístěným v cele standardní formulář poučení.

3

Neméně důležitou pojistku představuje právo na právní pomoc s tím, že umístěná osoba má právo mluvit s právním zástupcem dle vlastního výběru bez přítomnosti třetí osoby. Za tímto účelem poskytne policista neprodleně nezbytnou součinnost, požádá-li o ni tato osoba.

4

Při provádění prohlídky osoby před umístěním do cely musí policie postupovat tak, aby byl minimalizován pocit trapnosti.

5

Policie by měla umístěným osobám poskytnout jedno úplné jídlo denně s tím, že poskytuje stravu třikrát denně v obvyklou denní dobu, která přibližně kopíruje dobu podávání jednotlivých denních jídel.

6

Policie musí umístěným bez dalšího vydat do cely hygienické a toaletní potřeby. Postele musejí být opatřeny matrací s omyvatelným povrchem.

I) Seznam použitých zkratek

CPT – Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání

Kancelář – Kancelář veřejného ochránce práv.

Nařízení MV – nařízení Ministerstva vnitra č. 51 ze dne 31. 10. 2013, o stravování a úhradě nákladů za stravování osob omezených na osobní svobodě Policií České republiky.

Zákon o Policii České republiky – zákon č. 273/2008 Sb., o Policii české republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Závazný pokyn – závazný pokyn policejního prezidenta č. 159 ze dne 2. prosince 2009 o eskortách, střežení osob a o policejních celách, ve znění pozdějších pokynů.

II) Umístění v policejní cele

Škála osob, kterou je **oprávněn policista umístit do policejní cely**, je poměrně široká. Jedná se o osobu zajištěnou, zadrženou, zatčenou, dodávanou do výkonu trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranného léčení nebo ochranné výchovy, převzatou policistou k provedení procesních úkonů z vazby, výkonu trestu odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranného léčení nebo ochranné výchovy, nebo předvedenou, nelze-li pro odpor osoby zajistit provedení úkonu.²

Oprávnění policie omezit výše uvedené osoby na svobodě a umístit je do cely je nezbytné pro zajištění řádného chodu společnosti. Tato pravomoc však sebou nese **riziko nepřiměřeného užití fyzické síly a donucovacích prostředků**, případně **zastrašování**. Upozorňuji, že doba bezprostředně následující po zbavení svobody představuje podle zkušeností CPT největší riziko pro zastrašování a fyzické násilí.³

Rizika špatného zacházení jsou v případě policejních cel mnohá, což je způsobeno již **samotnou povahou umístění v cele**, kdy se osoba musí podrobit celé řadě opatření. Osoba před umístěním do cely musí strpět provedení prohlídky s využitím přímých fyzických kontaktů nebo přímého pozorování odhaleného těla s tím, že je policista oprávněn odebrat jí věc způsobilou o hrozit život anebo zdraví. Osoba je omezena ve volném pohybu. Je zasaženo do jejího práva na soukromí, neboť prostor cely, vyjma hygienické zařízení, je monitorován kamerovým systémem. Materiální vybavení cely musí odpovídat požadavkům závazného pokynu, je však poměrně strohé. Osoba se musí podrobit dalším režimovým opatřením týkajícím se například hygieny, poskytnutí stravy, nočního osvětlení.

Mým úkolem je upozornit na to, jak snížit riziko nepřiměřeného postupu ze strany policie při výkonu ostrahy osoby umístěné v cele s ohledem na **respektování základních práv umístěných osob**. Policista omezující osobu na svobodě a střežící osobu v cele má mít stále na zřeteli, že musí při plnění svých úkolů postupovat tak, aby případný zásah do práv a svobod osob, vůči nimž směřuje úkon, **nepřekročil míru** nezbytnou k dosažení účelu sledovanému úkonem.⁴

”

umístění do cely
přináší riziko
špatného zacházení

“

2 Ustanovení § 28 zákona o Policii České republiky.

3 Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Standardy CPT. Aktualizace standardů CPT ohledně zadržování ze strany policie [online]. CPT/Inf(2002)15-part, bod 41 [cit. 3. 4. 2017]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806cd1d8>.

4 Ustanovení § 11 zákona o Policii České republiky.

1) Průběh systematických návštěv policejních cel

Provedením návštěv jsem pověřila zaměstnance Kanceláře. Návštěvy zahrnovaly prohlídku cel, místnosti pro provádění prohlídek osob před jejich umístěním do cely, kontrolu minimálního materiálního vybavení, rozhovor s dozorní službou nebo policisty zabezpečujícími výkon ostrahy cel a s umístěnými osobami, studium organizace režimu v celách, služebních pomůcek a evidence trestního řízení.

Zprávy z návštěv, které reflektovaly má zjištění a obsahovaly doporučení ke zlepšení praxe, jsem adresovala vedoucím jednotlivých obvodních oddělení a na vědomí je zaslala krajským ředitelům.

Zaměstnanci Kanceláře navštívili celkem 14 obvodních oddělení, při kterých jsou zřízeny cely. Návštěvy se týkaly výhradně tzv. vícehodinových cel, tj. cel určených pro umístění osob, které jsou omezeny na osobní svobodě déle než 6 hodin.

Návštěvy proběhly vždy bez předchozího ohlášení. Na místě však s vědomím vedoucího obvodního oddělení.

2) Informace o navštívených celách, jejich počtu a kapacitě

Obvodní oddělení	Krajské ředitelství policie	Počet vícehodinových cel	Kapacita
Benešov	Středočeského kraje	1	1
Frýdek Místek	Moravskoslezského kraje	3	3
Kladno	Středočeského kraje	4	8
Litoměřice	Ústeckého kraje	6	6
Mariánské Lázně	Karlovarského kraje	2	2
Mělník	Středočeského kraje	7	7
Mladá Boleslav I.	Středočeského kraje	3	3
Nové Město na Moravě	Kraje Vysočina	2	2
Olomouc 1	Olomouckého kraje	1	1
Olomouc 3	Olomouckého kraje	2	2
Plzeň ⁵	Plzeňského kraje	7	14
Třebíč	Kraje Vysočina	2	2
Vsetín	Zlínského kraje	4	5
Zlín	Zlínského kraje	3	6

3) Právní úprava umístění do policejních cel

Základní úprava práv a povinností osob umístěných v policejních celách a materiálně technického standardu cel je obsažena v zákoně o Polici České republiky. Na podzákoně úrovni je to závazný pokyn policejního prezidenta a nařízení MV. Při posuzování podmínek v policejních celách a zacházení s umístěnými osobami zohledňují také standardy CPT týkající se policie. Jedná se o dva standardy, a to „Zadržování ze strany policie“⁶ a dále „Aktualizace standardů CPT ohledně zadržování ze strany policie“.⁷ Dále při hodnocení podmínek a zacházení s umístěnými zohledňují judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu.

6 EVROPSKÝ VÝBOR PRO ZABRÁNĚNÍ MUČENÍ A NELIDSKÉMU ČI PONIŽUJÍCÍMU ZACHÁZENÍ NEBO TRESTÁNÍ (CPT). Standardy CPT. Zadržování ze strany policie [online]. CPT/Inf(92)3-part1, [cit. 1. 4. 2017].

Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806cea1a>

7 EVROPSKÝ VÝBOR PRO ZABRÁNĚNÍ MUČENÍ A NELIDSKÉMU ČI PONIŽUJÍCÍMU ZACHÁZENÍ NEBO TRESTÁNÍ (CPT). Standardy CPT. Aktualizace standardů CPT ohledně zadržování ze strany policie [online]. CPT/Inf(2002)15-part, [cit. 1. 4. 2017]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806cd1d8>.

III) Poučení osoby umístěné v cele

1) Vydávání a ponechávání formuláře poučení osobám umístěným v cele

Správná praxe

Osoba umístěná v cele musí být prokazatelně informována o právech a povinnostech osob umístěných v cele.⁸ Dozorčí služba poučí osobu omezenou na osobní svobodě o právních důvodech provedení úkonu a o jejích právech a povinnostech.⁹ Policista vydá umístěné osobě formulář poučení o **právech a povinnostech osob umístěných v cele (dále jen „poučení“)**.¹⁰ Umístěný má právo ponechat si formulář poučení u sebe po celou dobu omezení osobní svobody.¹¹

Zjištění z návštěv

Policisté na některých odděleních nevydávají a neponechávají osobám umístěným v cele formulář poučení. Jako důvod uvádějí, že papír představuje věc způsobitou ohrozit život nebo zdraví. Případně, že umístěný je se svými právy a povinnostmi seznámen před umístěním do cely, takže svá práva a povinnosti „musí znát“. Na některých odděleních podmiňují policisté vydání formuláře výslovnou žádostí umístěného.

Upozorňuji, že formulář je nosič informací nezbytný pro realizaci práva na poučení o právech a povinnostech osoby omezené na osobní svobodě. Formulář sám o sobě a bez dalšího nepředstavuje věc způsobitou ohrozit život anebo zdraví. Pokud by na základě jednání/chování konkrétní osoby policista vyhodnotil, že by formulář poučení představoval věc, která by mohla být zneužita k ohrožení života nebo zdraví, a formulář poučení by policista umístěné osobě do cely nevydal, případně ho po vydání do cely umístěné osobě později odebral, je potřeba, aby tuto skutečnost uvedl do služebních pomůcek, a to včetně řádného odůvodnění.¹²

Požadavek policie, aby si umístěný pamatoval všechna svá práva a povinnosti, považuji za nepřiměřený. Jako nevhodný hodnotím postup, kdy je vydání formuláře podmiňováno výslovnou žádostí umístěného. Nevidím důvod proč zvyšovat závislost umístěného na policii.

Doporučení

- Vydávat a ponechávat osobám umístěným v cele formulář poučení.

8 Ustanovení § 33 odst. 5 zákona o Policii České republiky.

9 Čl. 13 odst. 5 závazného pokynu.

10 Formulář č. 216 informačního systému evidence trestního řízení.

11 Čl. 15 odst. 1 závazného pokynu.

12 Čl. 20 odst. 1 závazného pokynu.

2) Poučení osoby umístované do cely dozorčí službou

Správná praxe

Poučení o právech a povinnostech osoby umístěné v cele provádí dozorčí služba, anebo jiný policista určený k zabezpečení výkonu ostrahy cely.¹³ Musí to být policista útvaru, u něhož jsou cely zřízeny.

Zjištění z návštěv

Praxe na některých odděleních je taková, že umístěného o jeho právech a povinnostech poučuje policista, který o umístění žádá či osobu k umístění předává a přitom není z útvaru, u něhož jsou cely zřízeny. Organizaci režimu v celách zřízených u konkrétního útvaru musejí znát policisté z útvaru, u něhož jsou cely zřízeny. Naopak policisté z jiných útvarů organizaci režimu znát nemusejí.

Doporučení

- Osobu umístovanou do cely má o jejích právech a povinnostech informovat dozorčí služba či jiný policista určený k zabezpečení výkonu ostrahy z útvaru, u něhož jsou cely zřízeny.

3) Obsah formuláře poučení

Správná praxe

Ve formuláři poučení musejí být uvedena všechna práva a povinnosti spojená s umístěním v cele.

Zjištění z návštěv

Setkala jsem se s používáním vlastního formuláře „Poučení o právech a povinnostech“, který odkazuje na dnes již zrušený zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Formulář neobsahuje informace o právu na vyšetření lékařem dle vlastní volby, právu kontaktovat právního zástupce a právu na poskytnutí právní pomoci, právu informovat o své situaci osobu blízkou, právu být informován o dalším předpokládaném úředním postupu, právu na poskytnutí příkrývky a prostěradla, právu na provedení základní hygieny, včetně ústní hygieny, přístupu k vodě a toaletě, právu na poskytnutí potřebných zdravotních pomůcek. Fakt, že umístěné osoby nejsou prokazatelně informovány o právech a povinnostech osob umístěných v cele, včetně tak zásadních práv jako např. právu na právní pomoc, je vážný nedostatek.

13 Čl. 13 ods.t 5 závazného pokynu.

Doporučení

- Používat standardní formulář poučení, tj. přílohu formuláře č. 216 informačního systému evidence trestního řízení.

4) Informace o uchování záznamu z kamerového systému monitorujícího celu ve formuláři poučení

Správná praxe

Osoba umístěná v cele by měla být v rámci poučení informována o 30denní uschovací lhůtě záznamu z kamerového systému monitorujícího umístění v cele nebo jiném prostoru určeném ke střežení osob.

Zjištění z návštěv

Při výkonu dohledu, kontroly a střežení osoby v cele nebo jiném prostoru určeném ke střežení osob se zřízeným kamerovým systémem s možností uchování obrazového, zvukového nebo kombinovaného záznamu, jde o zpracování osobních údajů. Účelem je dokumentace událostí, ke kterým došlo v cele nebo jiném sledovaném prostoru v souvislosti s umístěním osoby. Záznam lze využít při projednávání podání, stížnosti, kontrolní činnosti nebo v rámci přestupkového a trestního řízení.¹⁴ Uschovací lhůta záznamu je 30 dnů od doby jeho pořízení.¹⁵ Po uplynutí uschovací lhůty se záznam likviduje. O této skutečnosti však nejsou umístěné osoby informovány. Jeví se mi jako vhodné, aby policie umístěné osoby o délce uschovací lhůty informovala a tyto mohly záznamu využít v případě šetření případných stížností.

Doporučení

- Doplnit formulář poučení o informaci ohledně 30denní uschovací lhůty záznamu z kamerového systému monitorujícího umístění v cele nebo jiném prostoru určeném ke střežení osob.

14 Čl. 20a závazného pokynu.

15 Čl. 20h odst. 2 závazného pokynu.

5) Záznam o odmítnutí podepsání poučení

Správná praxe

Pokud osoba umístěná v cele odmítne podepsat poučení, je třeba o tomto provést záznam do dokumentace.¹⁶

Zjištění z návštěv

V ojedinělých případech není součástí dokumentace umístěné osoby podepsané poučení. Policisté uvádějí, že umístěná osoba odmítla poučení podepsat. To však nepostačuje. Policisté musejí do formuláře či služebních pomůcek zaznamenat, že osoba odmítla poučení podepsat. Tímto policie prokazatelně dokládá, že vůči umístěnému splnila zákonnou poučovací povinnost.

Doporučení

- V případě, že osoba odmítne podepsat poučení, provádět o této skutečnosti záznam.

6) Evidence poučení

Správná praxe

Osobou podepsané poučení se založí do evidence oddělení, kde je cela zřízena.¹⁷

Zjištění z návštěv

Některá oddělení evidují podepsaná poučení pouze u těch umístěných, které umístilo obvodní oddělení, u nichž jsou cely zřízeny. U osob, o jejichž umístění požádala služba kriminální policie a vyšetřování či jiné obvodní oddělení, poučení nevidují. Tuto praxi hodnotím jako nesprávnou.

Doporučení

- Vést na oddělení, kde jsou cely zřízeny, evidenci podepsaných poučení všech osob umístěných v cele.

16 Čl. 15 odst. 1 závazného pokynu.

17 Čl. 15 ods.t 1 závazného pokynu.

IV) Právní pomoc

1) Právo na právní pomoc a součinnost bez prodlení

Správná praxe

Osoba omezená na svobodě má právo zajistit si na vlastní náklady právní pomoc a mluvit s právním zástupcem dle vlastního výběru bez přítomnosti třetí osoby. Za tímto účelem poskytne policista neprodleně nezbytnou součinnost, požádá-li o ni tato osoba.¹⁸

Zjištění z návštěv

Praxe na mnoha odděleních je taková, že v případě žádosti umístěné osoby o poskytnutí součinnosti pro možnost realizace práva na právní pomoc hledají policisté právní zástupce a kontakty na ně prostřednictvím internetových vyhledávačů. Takový postup může představovat nežádoucí prodlení. Pro splnění požadavku na poskytnutí nezbytné součinnosti bez prodlení je potřeba využívat policejní intranet obsahující seznam advokátů. Část seznamu s místně dostupnými advokáty musí policie zpřístupnit umístěné osobě, aby měla možnost vybrat si advokáta. Toho pak příslušný policista vyrozumí.

Doporučení

- Využívat policejní intranet pro vyhledání advokáta.

2) Výběr právního zástupce

Správná praxe

Právního zástupce si vybírá umístěná osoba.

Zjištění z návštěv

Ojedinelé je zjištění, kdy výběr konkrétního právního zástupce provedla policie. Takový postup je nežádoucí a zasahuje do práva umístěné osoby na vlastní výběr právního zástupce.

Doporučení

- Konkrétního právního zástupce si musí vybrat umístěná osoba.

¹⁸ Ustanovení § 24 odst. 4 závazného pokynu.

V) Stížnost

1) Právo podat stížnost

Správná praxe

Osoba umístěná v cele má právo sepsat návrhy, podněty a stížnosti sama pod dohledem policisty, a to v místnosti pro provádění výslechů nebo v jiných prostorách policie.¹⁹

Zjištění z návštěv

Na některých odděleních je běžné, že když chce osoba umístěná v cele realizovat své právo na podání návrhů, podnětů a stížností, sepisuje je střežící policista. Taková praxe je v rozporu se závazným pokynem.

Doporučení

- Umožnit osobě umístěné v cele sepsat návrh, podnět či stížnost.

19 Čl. 15 odst. 4 závazného pokynu.

VI) Soukromí a důstojnost

1) Soukromí při prohlídce osoby

Správná praxe

Při provádění prohlídky osoby před jejím umístěním do cely musí být chráněno její soukromí.

Zjištění z návštěv

Prohlídky osoby se mají provádět v místnosti pro provádění prohlídek. V případě, že oddělení nemá takovou místnost k dispozici, provádí policista prohlídku na chodbě či v jiné vhodné místnosti. Na jednom oddělení probíhá prohlídka na chodbě. Není vyloučeno, že kamera její průběh snímá, a existuje tedy možnost sledovat její průběh a osobu při prohlídce dalšími osobami. Na jiném oddělení provádí policista prohlídku ve výslechové místnosti. Ta je opatřena zrcadlovým průzorem, kterým je možno pozorovat veškeré dění v místnosti. Nelze tedy vyloučit, že se na osobu během prohlídky může potenciálně dívat kdokoliv z vedlejší kanceláře, v níž je k průzoru volný přístup. Možný zásah do soukromí při provádění prohlídky osob je nežádoucí. Dle Evropského soudu pro lidská práva platí, že „vědomí člověka, že byl neoděn vystaven pohledům jiných, může dle soudu vzbudit v člověku silný pocit, že jeho právo na soukromí nebylo respektováno, a to bez ohledu na to, zda ho někdo skutečně viděl“.²⁰

”

zásah do
soukromí při
prohlídce je
nežádoucí

“

Doporučení

- **Zajistit soukromí při provádění prohlídky osoby. Vyloučit možnost pozorovat zrcadlovým průzorem či jiným průzorem, otevřenými dveřmi, při průchodu chodbou atd. osobu při provádění prohlídky. Prohlídka musí probíhat mimo dosah kamer.**

²⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Jaeger proti Estonsku ze dne 31. července 2014, č. 1574/13. Soud konstatoval porušení čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a práva na soukromý život.

2) Osoba provádějící prohlídky

Správná praxe

Prohlídku osoby musí vždy provádět osoba stejného pohlaví.²¹

Zjištění z návštěv

V jednom případě prováděl prohlídku ženy před jejím umístěním do cely policista. Postup nelze zhojit ani případným tvrzením, že se jednalo o výjimečnou situaci v důsledku nedostatku personálu a ani tím, že nebyla provedena kompletní prohlídka spočívající ve svlečení osoby donaha. Prohlídku osoby prováděnou s využitím přímých fyzických kontaktů nebo přímého pozorování odhaleného těla musí provádět osoba stejného pohlaví.

Doporučení

- Prohlídku osoby musí provádět osoba stejného pohlaví.

3) Postup při prohlídce osoby

Správná praxe

Při provádění prohlídky osoby před umístěním do cely způsobem spočívajícím v přímém pozorování odhaleného těla je třeba umožnit postupné svlékání, takže osoba nebude muset být v jednom okamžiku zcela obnažena.

Zjištění z návštěv

Na mnoha odděleních se musí při provádění prohlídky před umístěním do cely každá umístěvaná osoba celá svléknout donaha. S takovým postupem nesouhlasím a navrhuji méně invazivní postup, jak by měla prohlídka osoby probíhat. „Mělo by být vyvinuto veškeré rozumné úsilí k minimalizaci pocitu trapnosti; zadržované osoby, které jsou prohledávané, by běžně neměly být žádány, aby svlékly všechno své oblečení zároveň, např. by jim mělo být povoleno, aby sundaly oděv od pasu nahoru a oblékly se, než budou sundávat další oblečení“.²²

Některá oddělení v reakci na výše uvedené argumentovala, že mnou navrhovaný postup by bylo možné v některých případech, v závislosti na konkrétní situaci, použít. Upozorňuji, že navržený postup

21 Ustanovení § 111 písm. b) zákona o Policii České republiky.

22 Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. dubna 2014, bod č. 22. [cit. 18. 4. 2017]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168069568d>.

”

měl by být
minimalizován
pocit trapnosti

“

vychází z doporučení Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). V této souvislosti upozorňuji na to, jak pojmá názory CPT Ústavní soud. „Při posuzování porušení zákazu špatného zacházení Ústavní soud musí tyto názory CPT zohlednit. CPT je expertní orgán, který na základě svých bohatých zkušeností z návštěv míst, kde se nacházejí osoby zbavené svobody, poskytuje pro různé kontexty výklad pojmů mučení, nelidské a ponižující zacházení. Nejde tedy sice o výklad závazný, ale přesto jde o výklad autoritativní, poskytovaný orgánem, který státy zřídily za účelem posílení ochrany osob zbavených svobody před mučením a nelidským či ponižujícím zacházením nebo trestáním (čl. 1 Evropské úmluvy o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, č. 9/1996 Sb.).

Vysokou relevanci výkladů provedených CPT dokládá i skutečnost, že je často přebírá též ESLP (viz např. rozsudek ESLP ve věci Kummer proti České republice ze dne 25. 7. 2013 č. 32133/11, § 67). I Ústavní soud tak, jak uvedeno výše, stejně jako ostatní orgány České republiky, musí tento právně nezávazný, ale autoritativní výklad právně závazného zákazu špatného zacházení vzít v úvahu. Od výkladu podaného CPT se lze sice na rozdíl od závazného výkladu odchýlit, avšak taková odchylka musí být velmi důkladně a přesvědčivě odůvodněna“.²³

Názor Evropského výboru, že určitý způsob provádění prohlídek osoby může představovat ponižující opatření či špatné zacházení (pocit trapnosti), je proto třeba v praxi brát v potaz. Při provádění prohlídek způsobem přímého pozorování odhaleného těla je proto třeba vždy postupovat dle výše uvedeného, pouze v mimořádných a odůvodněných situacích je možno se od doporučeného odchýlit. Takový postup je však třeba řádně zdůvodnit a evidovat ve služebních pomůckách.

Doporučení

- **Provádět prohlídky osoby tak, aby prohlížené osobě bylo umožněno sundat nejprve oděv od pasu nahoru a obléknout se, než budou sundávat oblečení od pasu dolů.**

4) Provádění dřepů během prohlídky

Správná praxe

Při provádění prohlídky osoby před umístěním do cely je třeba vyloučit plošný přístup, kdy se každá osoba musí úplně svléknout a provést dřep.

Zjištění z návštěv

Prohlídkou osoby se rozumí prohlídka prováděná s využitím přímých fyzických kontaktů nebo přímého pozorování odhaleného těla této osoby včetně prohlídky oděvních svršků osoby a věcí, které má tato osoba u sebe v době prohlídky.²⁴ Na některých odděleních se musí každá osoba před umístěním do cely při provádění prohlídky osoby úplně svléknout donaha a provést dřep či několik dřepů. Žádný právní předpis neupravuje provádění prohlídky způsobem, při kterém musí osoba před umístěním do policejní cely vykonat dřepy.²⁵ Důkladná osobní prohlídka, kdy si musí osoba dřepnout, je dle CPT velice invazivní a potenciálně ponižující opatření. Plošný přístup požadující provádění dřepů považuje CPT za nadměrný a zbytečný. „Důkladná osobní prohlídka by měla být prováděna pouze tehdy, pokud existují dostatečné důvody k podezření, že na sobě mohla zadržovaná osoba ukrývat předměty, které mohou být použity k tomu, aby ublížila sobě nebo ostatním, nebo pokud mohou existovat důkazy o trestném činu a taková prohlídka je nutná k jejich odhalení, přičemž běžná prohlídka pravděpodobně k jejich odhalení nepovede.“²⁶ Vzhledem k vyjádření vlády,²⁷ že metodické vedení příslušníků Policie ČR bude směřovat k tomu, aby prohlídka osoby nebyla prováděna automaticky a rutinně, vidím jako vhodné písemně upravit postupy, které jasně stanoví podmínky, za kterých je přípustné uchýlit se k důkladné osobní prohlídce spočívající v provádění dřepů.

Doporučení

- **Ustoupit od praxe plošného provádění dřepů.**
- **Písemně upravit postupy, které jasně stanoví podmínky, za kterých je přípustné uchýlit se k důkladné osobní prohlídce spočívající v provádění dřepů.**
- **Pokud policie bude provedení dřepů v individuálním případě vyžadovat, je potřeba důvody uvést do služebních pomůcek.**

24 Ustanovení § 111 písm. b) zákona o Policii České republiky.

25 V jiné situaci se nachází vězeňská služba. Ustanovení § 89 a §89a nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 23/2014, o vězeňské a justiční strážní, definují důkladnou osobní prohlídku, jejíž součástí je také případné vykonání dřepů osobou svléknutou donaha, v kterých situacích může být důkladná osobní prohlídka realizována a v jakých podmínkách.

26 Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. dubna 2014, bod č. 22. [cit. 1. 4. 2017]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168069568d>

27 Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Vyjádření vlády České republiky ke zprávě o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (Výbor CPT) ve dnech 1. až 10. dubna 2014, CPT/Inf (2015) 29, bod č. 22. [cit. 1. 4. 2017]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168069568f>

VII) Zdravotní péče

1) Medikace

Správná praxe

Policie si musí vyžádat u lékaře rozhodnutí o užívání léků, včetně dávkování.

Zjištění z návštěv

V dokumentaci jedné umístěné osoby se nacházelo rozhodnutí lékaře, dle kterého má zadržená osoba „dále užívat léky, které chronicky užívá“. Upozorňuji, že s takovým nekonkrétním rozhodnutím se nemohou policisté spokojit. Mohou totiž zpřístupnit léky v nevhodnou dobu, v nepatřičném množství, případně i léky, které umístěná osoba nemá předepsány, což může ohrozit její život nebo zdraví. Z rozhodnutí lékaře musí jednoznačně plynout jaký lék, v jakém množství a kdy ho má umístěná osoba užít. Pokud totiž osoba, která má být umístěna v cele, uvádí, že užívá pravidelně léky, a tyto před umístěním do cely má či nemá u sebe, zajistí útvar nebo organizační článek policie, který koná proti osobě řízení, nebo který o umístění osoby do cely rozhodl, u lékaře rozhodnutí o jejich užívání. V případě, že osoba léky u sebe nemá, zajistí také vystavení receptu, na základě něhož léky vyzvedne.²⁸ Z toho důvodu se pak jeví jako žádoucí trvat na dostatečně vypovídajícím předpisu léků a jejich dávkování ze strany lékaře.

Doporučení

- Zajistit dostatečně vypovídající předpis medikace ze strany lékaře, tj. jaké léky, v jakém množství a v kterou dobu je má policie zpřístupnit.

2) Zpřístupnění léků

Správná praxe

Policista zabezpečující ostrahu cely má povinnost zajistit umístěnému na základě rozhodnutí lékaře přístup k lékům a učinit do informačního systému nebo do služebních pomůcek záznam o podání léků.²⁹

28 Čl. 12 odst. 8 závazného pokynu.

29 Čl. 12 odst. 8 závazného pokynu.

Zjištění z návštěv

Opakuje se praxe, kdy lékař před umístěním osoby do cely rozhodne o užívání léků včetně dávkování léků. Ve služebních pomůckách policie neuvádí, že konkrétnímu umístěnému léky zpřístupnila a že je umístěný před policistou užil.

Doporučení

- Uvádět do informačního systému, nebo do služebních pomůcek záznam o zpřístupnění léků a jejich užití.

3) Odebírání brýlí

Správná praxe

Brýle, jakožto zdravotní pomůcka, lze odebrat jen na základě individuálního zvláštního důvodu. Brýle nesmí být osobám umístěným v cele odebírány plošně.

Zjištění z návštěv

Na většině policejních oddělení považují policisté brýle za věc způsobitou ohrozit život anebo zdraví, a proto je umístěnému odebírají. Případně je ponechají na dobu nezbytně nutnou, např. k přečtení formuláře poučení, poté je osobě odeberou. Upozorňují, že brýle, popř. jiné zdravotní pomůcky, je nutné umístěnému zásadně ponechávat. Zákon umožňuje odebrat brýle či jinou zdravotní pomůcku pouze v individuálních případech poté, co byl zjištěn „zvláštní“ důvod pro odebrání zdravotní pomůcky (odlišný od toho, že se jedná o věc způsobitou ohrozit život nebo zdraví).³⁰ Tento „zvláštní“ důvod pro odebrání je potřeba uvést do služebních pomůcek.³¹

Doporučení

- Ponechávat osobám umístěným v cele brýle. Brýle lze odebrat jen na základě individuálně vyhodnocených „zvláštních“ důvodů. Ty je nutné zaznamenat do informačního systému.

30 Ustanovení § 29 odst. 1 zákona o Policii České republiky.

31 Čl. 20 odst. 1 závazného pokynu.

VIII) Stravování

1) Poskytování stravy

Správná praxe

Osoba umístěná v cele má právo na poskytnutí stravy třikrát denně v obvyklou denní dobu.

Zjištění z návštěv

Na mnoha odděleních je zavedena praxe, že policie poskytuje umístěným stravu těsně před uplynutím šesti hodinové lhůty od omezení osobní svobody. Lze si tak představit situaci, kdy osoba byla omezena na osobní svobodě v jedenáct hodin dopoledne a oběd jí policie poskytne až těsně před sedmnáctou hodinou. To však dle platné právní úpravy není možné. Šestihodinová lhůta pro podání jídla nehraje žádnou roli. Jídlo má být umístěným poskytováno v obvyklou dobu, tj. v době, která přibližně kopíruje dobu podávání jednotlivých denních jídel.

Doporučení

- Poskytovat stravu v obvyklém čase, který se přibližně shoduje s obecně rozšířenou dobou pro konzumaci snídaně, oběda a večeře.

2) Teplá strava

Správná praxe

Policie by měla poskytnout osobám umístěným v cele nejméně jedno úplné jídlo (tj. něco vydatnějšího, než je obložený chléb) denně.³²

Zjištění z návštěv

Na mnoha odděleních poskytuje policie umístěným osobám na oběd a večeři výhradně studenou stravu, je-li strava hrazena z prostředků policie. Z dokumentace lze zjistit, že se zpravidla jedná o gothajský salám, uzeninu či paštiku a rohlíky. Finanční limity na zakoupení potravin údajně dle sdělení mnohých policistů nepostačují na zakoupení teplé stravy. Tuto skutečnost hodnotím jako pochybení. Dle čl. 4 odst. 1 nařízení MV platí, že finanční limit hodnoty potravin pro zabezpečení stravování osob omezených na svobodě je ve výši 85 Kč na osobu a den včetně daně z přidané hodnoty. V případě dílčího

32 Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Standardy CPT. Zadržování ze strany policie [online]. CPT/Inf(92)3-part1, bod 42 [cit. 1. 4. 2017]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806cea1a>

stravování lze poskytnout snídani do 20 Kč, oběd do 35 Kč a večeři do 30 Kč na osobu a den. Dle odst. 2 platí, že při nákupu jednoho teplého jídla denně z provozoven veřejného stravování se částka na pořízení oběda nebo večeře zvyšuje o 100 %. Policisté tak mohou zajistit nákup teplého oběda v hodnotě 70 Kč či teplé večeře v hodnotě 60 Kč. V souladu s uvedeným standardem CPT trvám na tom, aby policie poskytovala umístěné osobě buď teplý oběd, nebo teplou večeři.

Doporučení

- **Poskytovat umístěné osobě jedno teplé jídlo denně.**

3) Hrazení výdajů za stravu

Správná praxe

Výdaje za poskytnutou stravu se hradí z provozní zálohy útvaru, kde je cela zřízena.³³

Zjištění z návštěv

V ojedinělém případě zaměstnanci Kanceláře zjistili, že v situaci, kdy má umístěná osoba u sebe finanční prostředky, pořizují jí policisté stravu bez dalšího z jejích vlastních prostředků. Pokyn v tomto slova smyslu visel i na nástěnce v místnosti ostrahy. Při prohlídce umístované osoby zapíše policista do seznamu odebraných věcí výši finanční hotovosti, jež má osoba při sobě. Stravu pro umístěnou osobu hradí policie z těchto prostředků. Při propuštění osoby z cely vydá policie umístěné osobě také vyúčtování zakoupené a poskytnuté stravy. Musím upozornit, že tato ojedinělá praxe neodpovídá právním předpisům. Osobě umístěné v cele lze podle místních podmínek na její žádost a finanční náklady, má-li potřebné finanční prostředky, u kterých není důvodné podezření, že pocházejí z trestné činnosti, zajistit stravu přiměřeně dle jejího požadavku.³⁴ Osoba omezená na svobodě se může stravovat z vlastních prostředků, je to její právo, avšak ne povinnost. Pokud tak neučiní a práva nevyužije, hradí se výdaje za poskytnutou stravu z provozní zálohy útvaru nebo organizačního článku policie, kde je cela zřízena.³⁵

”

stravu hradí
policie

“

Doporučení

- **Hradit výdaje za poskytnutou stravu z prostředků policie, pokud umístěná osoba nepožádá o zajištění stravy z vlastních finančních prostředků.**

33 Čl. 19 odst. 5 závazného pokynu.

34 Čl. 19 odst. 2 závazného pokynu.

35 Čl. 19 odst. 5 závazného pokynu.

4) Evidence odmítnuté stravy

Správná praxe

V případě, že osoba umístěná v cele po předchozím oznámení, že jí bude strava poskytnuta, stravu odmítne, nechá si policista toto potvrdit podpisem osoby na příslušném protokolu nebo úředním záznamu o omezení osobní svobody. Jestliže se osoba odmítne podepsat, strava se poskytne.³⁶

Zjištění z návštěv

Z dokumentace několika umístěných osob lze zjistit, že pokud umístěná osoba stravu odmítla, učinil o tomto policista záznam a stravu jí neposkytl. Podpis umístěné osoby však v záznamu o odmítnutí stravy scházel. Upozorňuji, že pokud osoba nepodepíše, že odmítla stravu, pak jí musí policie stravu poskytnout.

Doporučení

- Osobě, která stravu odmítá a která současně nepodepíše příslušný protokol o odmítnutí stravy, vydat stravu.

IX) Vybavení cely

1) Vydávání zubního kartáčku

Správná praxe

Osoba umístěná v cele má právo na provedení základní hygieny.³⁷ Proto je potřeba jí bez dalšího vydat do cely základní hygienické potřeby, tedy i zubní kartáček.

Zjištění z návštěv

Velmi rozšířená je praxe, že zubní kartáček vydá policie umístěné osobě pouze na základě výslovné žádosti. Tuto praxi hodnotím jako nesprávnou. Nutnost žádat o vydání zubního kartáčku staví umístěnou osobu do nežádoucí a zvýšené závislosti na ostraze. Pokud v individuálním případě z důvodu použití kartáčku jako věci způsobilé ohrozit život nebo zdraví policie kartáček nevydá, je třeba tuto skutečnost a související okolnosti, včetně konkrétního zdůvodnění, evidovat ve služebních pomůckách.

Doporučení

- Vydávat bez dalšího umístěným osobám zubní kartáček. V případě jeho individuálního nevydání uvádět tuto skutečnost, včetně popisu okolností a důvodů, do dokumentace.

2) Vydávání toaletních potřeb

Správná praxe

Toaletní papír musí policie vydat osobě umístěné v cele bez dalšího.

Zjištění z návštěv

Ojediněle se lze setkat s tím, že je v cele umístěná osoba, a nemá k dispozici toaletní papír. O jeho vydání musí výslovně požádat ostrahu. Takovou praxi hodnotím jako nevhodnou.

Doporučení

- Vydávat umístěné osobě do cely toaletní papír bez dalšího.

3) Matrace

Správná praxe

Lůžko vícehodinové cely má být opatřeno omyvatelným obalem, nebo matrací s omyvatelným povrchem.³⁸

Zjištění z návštěv

Při návštěvách jsem zjistila, že lůžka v některých celách nejsou opatřena matracemi. Umístění musejí spát pouze na dřevěné desce. Údajně mohou požádat o vydání další deky, kterou pak použijí namísto matrace. Nemohu se ztotožnit s argumentací vedoucího oddělení, že postel v cele nemusí být opatřena matrací „neboť cela nebude svým komfortem nikdy odpovídat hotelovému pokoji“, nebo že matrace „představuje bezpečnostní riziko“ a jakožto předmět zneužitelný k ohrožení života nebo zdraví policisty anebo jiných osob nesmí být v cele umístěna. Upozorňuji, že „matrace zásadně ovlivňuje kvalitu spánku zadržené osoby, a pokud zcela chybí, může narušit klidný spánek, a mít tak negativní vliv na psychický stav zadržené osoby. V této souvislosti je namístě zdůraznit, že odírání spánku spadá pod jeden z rozpoznávacích znaků mučení nebo krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení“.³⁹ Dále upozorňuji na to, že deku nelze považovat za adekvátní náhražku matrace.

Doporučení

- Opatřit postele matrací s omyvatelným povrchem.

4) Informace o monitoringu cely

Správná praxe

V cele musí být tabulka informující osoby umístěné v cele o nepřetržitém monitorování prostoru cely kamerovým systémem.⁴⁰

Zjištění z návštěv

Existují cely, ve kterých chybí informační tabulka o jejím nepřetržitém monitorování kamerovým systémem.

Doporučení

- Umístit tabulky informující o nepřetržitém monitorování cely.

38 Příloha č. 1 čl. 3 písm. a) k závaznému pokynu.

39 Kancelář veřejného ochránce práv. Ochrana osob omezených na svobodě – Policejní cely [on-line] Brno [cit. 2017 6-1]. Dostupné z <https://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/policejni-cely/>.

40 Příloha č. 1 čl. 2 písm. o) k závaznému pokynu.

Veřejný ochránce práv
OMBUDSMAN